

Nemesi családok nyomában

Gudenus János szerint a rendszerváltás időszaka kedvezett a szerencselovagoknak

Az egykori magyarországi főnemesek mintegy négyötöde máig emigrációban él, a leszármazottak harmadik generációja pedig jórészt már nem is beszél magyarul, asszimilálódott egy másik ország társadalmába – erről is beszélt lapunknak Gudenus János genealógus. A magyar nemesi családok történetének kutatója elmondta: a rendszerváltás után sokan próbálták magukat hamisan nemesi utódoknak kiadni.

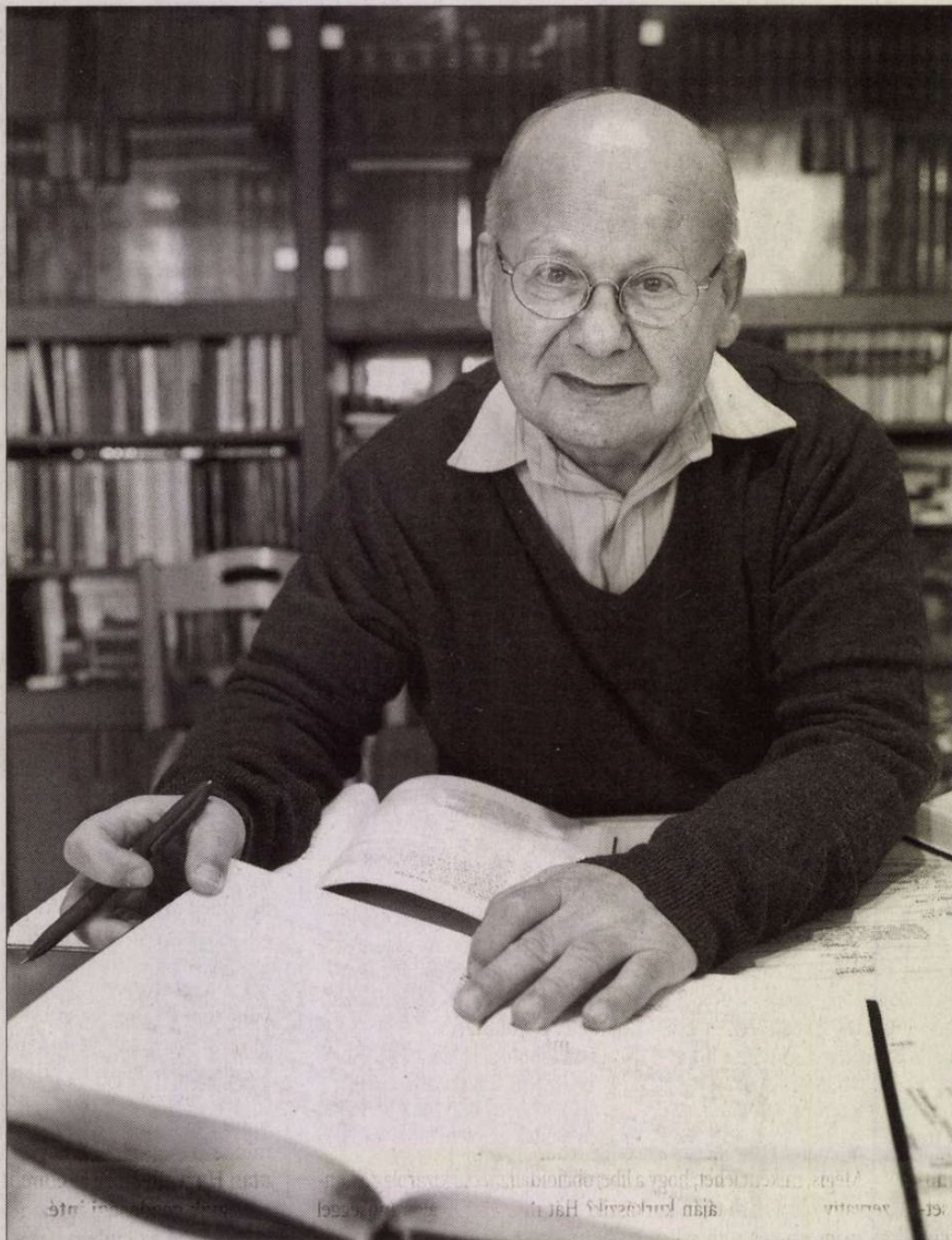
RUZSBACZKY ZOLTÁN

Milyen jövője lehet a genealógiának, a családtörténet kutatásának a huszonegyedik században?

– A rendszerváltás előtt nem létezett ez a terület, így 1990 után megnövekedett az igény a családkutatásra, és megnőtt az emberekben a kíváncsiság, hogy kik vagyunk, honnan jöttünk, kik az őseink, és mit csináltak. Ez nemcsak a nemesi rétegre igaz, hanem másokra is, hiszen mindenkinek vannak ősei. Vajay Szabolcs mondta, hogy a genealógia a legdemokratikusabb tudományág, éppen ezért.

– Sokan próbálnak visszaélni a származástannal? Van, aki hamisan nemesnek állítja be magát, holott nem az?

– Igen, tulajdonképpen a rendszerváltás időszaka kedvezett ezeknek a „szerencselovagoknak”, korábban senkinek nem jutott ez eszébe. Sokan pusztán névazonosság alapján igyekeztek egy-egy történelmi családhoz tartozni, mások pedig olyan családok neveihez fűztek főnemesi rangot, amelyeknek nem volt a történelem során ilyen rangja. Lehetséges, hogy kisebbségi érzés motiválja őket, de ha valaki 1951-ben mondta volna magát nemesnek, kitelepték, vagy elviszik a Hortobágyra, Recskre. Nem hangoztatta senki a nemesi származást, korlátozva volt a rangok használata, vagy a nemesi ismervények használata. Vagyis a címet, rangokat nem lehetett használni, és ez a törvény a mai napig is hatályos. Ma egyébként a Magyar Történelmi Családok Egyesü-

Körülbelül százharminc család, hatszáz fő él idehaza egykori főnemesként

FOTÓ: MÁTE PÉTER

lete örökdió a nemesi családnevek, rangok és előnevek használata felett, noha az ezek használatát tiltó 1947-es jogszabály máig hatályos.

– Milyen változásokat hozott a kommunizmus vége, az érdeklődés megnövekedésén kívül?

– A nemesi családok életében nagy változás következett be, az első jelentős az 1992-es I. Magyar Főnemesi Világtalálkozó volt. Erre külföldről is eljöttek, másrészt olyanok is „előbújtak” az „ürge-

lyukból”, akik addig nem mutatkoztak. Ennek legfőbb oka korábban a félelem volt, ami a mai napig megvan azokban az emberekben, akiket meghurcoltak, megáldták.

– Tudjuk, mennyien maradtak közülük Magyarországon?

– Vannak pontos statisztikák: nagyjából százharminc család, hatszáz fő él idehaza egykori főnemesként. Ugyanakkor az egykori főnemesek négyötöde emigrációban van, a teljes létszámuk két-

ezer-öt száz körül lehet. A magyarországiak közül nem mind magyar, van, aki csak itt telepedett le. Példának okáért a Magyar Történelmi Családok Egyesületének elnöke, Riedel Lóránt és családja birodalmi nemes és cseh főnemesi címmel rendelkezik.

– Itthon van esély az egykori nemesi vagyon visszanyerésére?

– Erre semmi esély nincs, erre találták ki a kárpótlást, amely inkább megsegítés volt, vagy inkább egy jelképes dolog. A kár-

pótlást ötmillió forintban maximálták, ez gyakran csak nagyon szerény része annak, amit egy-egy családtól elvettek. Nem így a Felvidéken, vagy például Erdélyben, ahol erdőket is visszaadtak egykori tulajdonosaiknak. Itthon egyetlen kúriát kapott vissza a dabasi önkormányzat jóvoltából a Zlinszky család, de ez egyedi eset, mivel az önkormányzat lemondott a tulajdonáról. A műkincs-restitúció például azokra a műkincsekre vonatkozik, amelyek nem kerültek a múzeumi leltárba, vagy más tulajdonba, illetve amiről a múzeum nem tudja bizonyítani, hogy az övé, a család viszont igen, fényképekkel, leírásokkal, vagy bármilyen más módon. Erre precedens volt a Sigray-örökösök pere, ahol gróf Sigray Antal – mielőtt Nyugatra távozott – letétbe helyezte a festményeket, értéktárgyakat. Ezt a precedenst a kormány úgy fogta fel, hogy az visszajárt az örökösöknek. Ez alapján a főt Károlyi László is el tudta érni, hogy a hasonló tárgyakat visszakaphassák.

– Az emigrációban élő nemesiség miben különbözik az itthon maradtaktól?

NÉVJEGY. Báró Gudenus János József 1947-ben született Budapesten. A középiskolát a Pannonhalmi Bencés Gimnáziumban végezte, származása miatt azonban nem tanulhatott tovább. Dolgozott az Egyesült Gyógyszer- és Tápszer-gyárban, a Magyar Rádióban, az Országos Széchényi Könyvtárban és a Petőfi Irodalmi Múzeumban. Családtörténeti kutatásait tizenöt éves korában kezdte, a rendszerváltás után a segítségével szervezték meg az I. Magyar Főnemesi Világtalálkozót 1992-ben. 2000-ben első magyarként átvethette a Bohus-Szőgyény életműdíjat, idén pedig a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével tüntették ki.

– Nagyon kevesen tértek haza. Főleg az Antall-kormány idején kezdődött, ő kifejezetten ilyen származású emberekkel vette körül magát. Ezek az emberek például pénzügyi vagy gazdasági területen dolgoztak, hogy hasznosítsák itthon a tudásukat. Ilyen volt például Bethlen István, aki országgyűlési képviselő lett, vagy gróf Batthyány Ádám, de a legutóbb Szapáry György vitte, aki kétszer volt a Magyar Nemzeti Bank alelnöke, 2011-től pedig washingtoni

magyar nagykövét. Ő korábban a Nemzetközi Valutaalpnál volt tisztviselő. Később nagyon kevesen jöttek haza. Sajnálatos módon azon nagyszámú nemesi származású ember közül, akik Nyugatra származtak el, a harmadik generációban már nem beszélnek magyarul, ilyen formában pedig ezek az emberek a magyarság számára elvesztek. Beépültek egy másik ország társadalmába, asszimilálódtak, legyen az egy Széchenyi, egy Esterházy, vagy egy Zichy. Például az Apponyi családnak már nincs idehaza képviselője, ugyanakkor élnek tovább Nyugaton.

– Milyen sorsokat talált a kutatásai idején?

– A megpróbáltatások összetartották az embereket. Voltak, akiket nem engedtek középiskolába sem, ezek voltak az úgynevezett X-es gyerekek. Ipari tanulók lehettek, bár Orczy Péter például nem mehetett értelmiségi pályára, ellenben kiváló kádármester lett. A műszaki terület sem volt ugyan nyitott, de még mindig könnyebben lehetett bejutni. És, mint említettem, a nemesség egy részét más szempontból is meghurcolták, 1951-ben jelentős részüket kitelepítették, ami azt jelentette, hogy például betelepítették Kelet-Magyarországra egy kulák családhoz. Azt remélték, hogy az osztálykülönbségek majd megnyilvánulnak és valamilyen módon ezek az emberek el lehetetlenítik egymás életét. De nem ez történt, szinte szeretettel fogadták be az odakényszerített embereket. Együtt jártak kapálni, Hajdúnánáson például Braunecker bárónő az egyszerű, falusi származású gyerekeket tanította, nagy súlyt fektetve az idegen nyelvekre.

– A kádármesterek visszatáltak a „nemesi útra”?

– Aki régi nemesi családnak a tagja, az még a kádármesterség mellett is megmaradt nemesnek, csak maga a nemesi életforma veszett el. A vallás, illetve a vallásos nevelés is megmaradt, és akinek voltak utódai, az átadta a nemesi hagyományokat. Az én édesapám minisztériumi beosztott volt korábban, 1951-ben küldték el a munkahelyéről, B listára tették, onnantól legjobb esetben fizikai munkát vállalt. Először tizenhét éven át volt koromégető, majd koromszítáló lett. Ez még érdekesebb munka volt, de volt, aki rakedómunkásnak ment el. Megemlíthetjük, hogy gróf Festetics György jogi doktorátussal tetőfedő lett.

A TELJES INTERJÚ AZ MNO.HU-N OLVASHATÓ

Hamarosan megalakul a hagyományos kínai orvoslás első magyar Konfuciusz Intézete a Pécsi Tudományegyetemen – 2015-ben már működne a világ hetedik ilyen létesítménye.

BÓKA MÁTE

Az új intézmény alapítását érintő, pontosított együttműködési megállapodást október végén, Szijjártó Péter külügyminiszter látogatásakor írták alá a kínai és a magyar kormány képviselőinek jelenlétében. A legújabb megállapodás megerősítését a két egyetem rektora ezután Pécssett írta alá. Ezzel zöld utat kapott Pécssett annak az intézetnek a létrehozása, amely a világon a hetedik a hasonló intézmények sorában.

A működését a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Karán 2015-ben megkezdő intézet más Konfuciusz Intézetekhez hasonlóan a kínai nyelv és kultúra terjesztését hivatott végezni, ám pécsi specialitása – amely egyediségét is adja –, hogy az előbbieken túl a hagyományos kínai gyógyászat filozófiájának megismertetését, terjesztését és

Jövőre nyit a Konfuciusz Intézet Pécssett

A kínai hagyományos gyógyászati filozófia terjesztését is szolgálja az új intézet

FOTÓ: MÜLLER ANDREA

kutatását is szolgálja – közölte a kar dékánja, dr. Betlehem József.

A kínai kormány világszerte nagyjából ötszáz Konfuciusz Intézetet hozott létre olyan egyetemeken, ahol fontosnak tartják a keleti kultúra és nyelv népszerűsítését, de olyat, ahol kínai orvoslást is ta-

nítanak, csak hatot alapítottak az egész világban, így a hetedik lenne a pécsi.

Az ötlet a kar docensétől, dr. Hegyi Gabriellától ered, aki régóta foglalkozik komplementer medicinával, azaz a nyugati kiegészítő keleti orvoslással, hiszen az euró-

pai orvostudomány számos módszert átvett, így például a masszázst, az akupunktúrát vagy a mozgásterápiát. A tervek szerint a tavasztól már működő intézet munkáját egy kínai és egy magyar igazgató irányítja, akik vegyes összetételű igazgatótanács fel-

ügyeletével és igazgatásával dolgoznak majd.

Betlehem József közölte: a kitűzött programok megvalósításában a Hebei United University és a Pécsi Tudományegyetem oktatói, professzorai egyaránt közreműködnek. Az első év programjai között elsősorban kínai nyelvi kurzusok és a kínai kultúráról, valamint a kínai egészségfelfogásról és gyógyítási filozófiáról szóló ismeretterjesztő előadások szerepelnek. Hozzátette: a későbbiekben a két egyetem tervezi közös egészségügyi képzések kidolgozását és megvalósítását is.

A jelenlegi állás szerint a szakirányú végzettség megszerzésére a korábbi gyakorlatnak megfelelően csak a már végzett szakorvosok számára lesz lehetőség, de a pécsi kar tervezi az alapképzés és a mesterképzés elindítását a hagyományos kínai gyógyászat szakterületén.

– A meghirdetett kurzusokon és ismeretterjesztő előadásokon akár százas nagyságrendben is számíthatunk érdeklődőkre, míg

a kidolgozás alatt álló közös programokon évfolyamonként legalább negyven hallgatóval számolunk – tette hozzá a dékán. – Az intézet nemzetközi, hiszen nemcsak Magyarországon bír meghatózó jelleggel, hanem a kínai hallgatókon kívül Közép-Európából is várja az érdeklődőket.

Létrehozását a két egyetem közötti rendkívül jó kapcsolat és a Magyar Akupunktúrák Orvosok Társasága is megalapozta. De a kínai kormány illetékes szervei és az ázsiai egyetem képviselői is több mint egy évig vizsgálták, elemezték, hogy a Pécsi Tudományegyetem megfelelő-e a keleti gyógyászati ismeretek és filozófia befogadására és átadására.

Pécssett a régióban egyedülálló módon tanítanak középiskolában kínai nyelvet. A hivatalos állami nyelvet, a mandarint a Leőwey Klára Gimnáziumban tanulhatják a diákok. A második éve zajló programban hetente harminc diák vesz részt. A Pécsi Tudományegyetemen szintén oktatnak kínai nyelvet.